

АКАДЕМИЯ НАУК СССР
ИНСТИТУТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

ПИСЬМЕННЫЕ
ПАМЯТНИКИ
ВОСТОКА

ИСТОРИКО-ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ

Ежегодник

1969

ИЗДАТЕЛЬСТВО «НАУКА»
ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИЯ ВОСТОЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
Москва 1972

О.Ф.АКИМУШКИН

СТИХОТВОРЕНИЯ НИЗĀMĪ В АНТОЛОГИИ
МУХАММАДА 'АЛИ СĀ'ИБА

Исследователи творчества Абū Мухаммада Иллāса Низāмī Ганджавī (ум.ок. 599/1202-03 г.) до настоящего времени не располагают полным собранием его стихотворений, т.е. диваном, поиски которого пока еще не дали осозаемых результатов. Ни один из известных нам восьми списков¹ так называемого "Диван-и Низāмī", к сожалению, не представляет собой его полного дивана. Это убедительно показал один из лучших знатоков творчества Низāмī – видный иранский ученый Вахид Дастигирдī. Он отметил, что все эти списки пе-

¹ С.Нафīсī говорит о девяти списках. См.: غزلیات نظامی گنجوی شامل شرح احوال و آثار نظامی با مقدمه و حواشی ... بکوشش استاد سعید نقیبی، تهران، ۱۳۲۸خ، ص ۳۱۳ (далее – Н а ф и с и, Диван). По мнению Е.Э.Бертельса, девятый – кайрский – список не содержит стихов Низāмī (Е.Э.Б е р т е л ь с, Избранные труды. Низами и Фузули, М., 1962, стр.164, прим. 394).

Указание на описание пяти списков приводится ниже:

- (1) W. P e r g s c h, Die Verzeichniss der persischen Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin, Berlin, 1888, стр. 720, № 691. (2-3) E d . S a c h a u a n d H. E t h ē, Catalogue of the Persian, Turkish, Hindūstāñi and Pushtū Manuscripts in the Bodleian Library of the Oxford University, pt I. The Persian Manuscripts, Oxford, 1889, col. 496-497, №№ 618-619. Вышепомянутым спискам посвящена специальная статья М.Т.Хаутсмы: M. T h. H o u t s m a, Some remarks on the Diwan of Nizāmī, "Ajab-name". A volume of Oriental studies presented to E.G. Browne on his 60th birthday, Cambridge, 1922, стр. 224-227.
- (4) Рукопись рампурской библиотеки отмечалась дважды: N a z i r A h m a d, Notes on the important Arabic and Persian Manuscripts found in various libraries in India, - "Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal", New series, Calcutta, 1919, vol. XIV for 1918, стр.CXCI-CCLVI, № 188; كتابہ نیزامی، کتابہ نسیمی، ۱۹۱۸ء، ص ۱۸۸.
- (5) Список библиотеки Бухар в Калькутте: Catalogue raisonné of the Buhar Library, vol.I. Catalogue of the Persian Manuscripts in the Buhar Library, begun by Maulāvī Qásim Hasír Radawī, revised and commented by Maulāvī 'Abd-ul-Muqtadir Ichān Sáheb, Calcutta, 1921, № 294.

реписаны один с другого с многочисленными ошибками и в конечном счете восходят к одному далеко не совершенному протографу. Кроме того, они в значительной степени (приблизительно наполовину) за-сорены стихами, которые явно не принадлежат перу Низами Ганджави и попали в его диван, видимо, потому, что в поисках стихов Низами в него включали произведения второстепенных поэтов, живших в разное время – от эпохи поэта до времени Сефевидов – и писавших под литературным именем Низами или Низам².

Таким образом, только отсутствием полного дивана, по-видимому, можно объяснить то обстоятельство, что лирика Низами в отличие от его "Пятерицы" мало известна и еще менее изучена. Эта же причина поставила перед исследователями задачу попытаться воссоздать (конечно, до известной степени) не дошедший до нас лирический диван, отбирая, сопоставляя и анализируя те стихи, которые приписывали выходцу из Ганджи авторы исторических и биографических сочинений, составители антологий и поэтических альбомов. Такая постановка вопроса в свете высказанного является естественной и логичной, потому что, не проделав подобной работы, не установив с достаточной степенью точности подлинные стихи Низами, не отделив от них ему приписываемые и явно подложные, исследователь его лирики всякий раз неизбежно сталкивается с не-преодолимыми трудностями.

Первый шаг к разрешению этой задачи сделал советский иранист Ю.Н.Марр, опубликовавший в 1924 г. серию статей со стихами Низами, которые он извлек из двух антологий и двух сборников, принадлежащих тогдашнему Азиатскому музею³. Затем, в 1930 г. Вахид Дастигирдий помещает в журнале "Армаган" текст касыды Низами из антологии, составленной персидским поэтом ХУП в. Мухаммадом 'Али Җаб'ибом⁴. Пять лет спустя в том же журнале появляется публикация чешского ученого Яна Рипки, издавшего текст 25 не вызывавших сомнения газелей Низами по одной из стамбульских рукопи-

² دفتر هفت گنجینه، گنجوی... بادگر وار مغان وحید دستگردی، تهران، ۱۳۲۸، ص ۱۰۷-۱۱۶
(далее – Вахид Дастигирдий, Ганджина).

³ Ю. Н. Марр, Газель Низами в рукописи Азиатского музея, ДРАН-В, 1924, стр. 51-54; е г о ж е, Газели и рубаи Низами, приведенные в нафт иклым, – там же, стр. 90-93; е г о ж е, Касыда Низами в рукописи Азиатского музея, – там же, стр. 95-96.

⁴ وحید دستگردی، قصیده نظامی، مجله ارمغان، سال ۱۱ (۱۳۰۹)، ش ۱۲، ص ۱۰۷.

сей⁵. И наконец, в 1940 г. Вахид Дастирди выпустил в свет сводный текст дивана в полном собрании произведений Низами, который он назвал "Ганджина-и Ганджави" ("Сокровищница ганджинца")⁶. Этот сводный текст явился результатом весьма тщательной и кропотливой работы иранского ученого, привлекшего помимо восьми известных ему списков "Диван-и Низами" значительное количество антологий и альбомов, составленных в разное время любителями и ценителями поэзии, в том числе и "Сафина" поэта Мухаммада Али Табризи, носившего литературное имя Са'иб (1010-1081/1601-1671).

Это издание явилось значительным шагом вперед в изучении лирики Низами, но признать его отвечающим всем требованиям, предъявляемым к критическим изданиям текста, видимо, нельзя. Дело в том, что издание Дастирди не документировано, и история текста Низами осталась недоступной читателю. Чтобы не быть голословными, укажем на основные, по нашему мнению, недостатки издания. Во-первых, полное отсутствие археографического описания использованных списков дивана и привлеченных антологий; во-вторых, разночтения документированы только на одну четверть: из 58 случаев лишь 15 имеют точное указание на список (12 раз – на "Сафина" Са'иба, 2 раза – на альбом Халхали и один – на издание Яна Риппки); остальные снабжены только пометой مُسْكَن (рукопись); в-третьих, критический подход Вахида Дастирди к издаваемым стихам проявился в том, что он разделил их на три следующие группы: 1) подлинные стихи Низами, 2) вызывающие сомнения и 3) явно не принадлежащие ему. Подобное деление можно принимать, можно и отвергать. В данном случае этот вопрос, однако, не имеет решающего значения; важно, что опубликованы все известные издателю стихи, приписываемые Низами. Но метод группировки вызывает решительное возражение, ибо он сводится к опыту, интуиции и эстетическим вкусам издателя, а это слишком шаткий и далеко не прочный фундамент, чтобы строить на нем серьезное научное издание.

Весь диван Низами, воссозданный Вахидом Дастирди, содержит с учетом сделанных им же дополнений 1342 байта, которые по жанрам распределяются таким образом: 12 касыд (427 байтов), 139 газелей (791 байт), 9 كتاب (32 байта) и 46 رuba'i (92 байта).

Девятнадцать лет спустя в Тегеране в издательстве Фурӯғи

⁵ چند غزل تازه از نظامی گنجوی بقای پروفوسور شان ریپکا، ارمان، ۱۷ (۱۳۴۶)، شش، ص ۱-۲.
⁶ См. выше, стр. 8, прим. 2.

вышла монография Са'иды Нафиси⁷, которой автор подводит итог своему многолетнему исследованию творчества Низами⁸ (стр. 218–358 монографии занимает диван Низами, составленный Са'идом Нафиси). При подготовке сводного текста С.Нафиси использовал 37⁹ самых разнообразных по характеру сочинений, антологий, сборников и альбомов, в том числе "Ганджина-и Ганджави". Особое внимание он уделил трем спискам "Диван-и Низами", хранящимся в Индии в библиотеке университета в Алигархе, в библиотеке Делийского университета и в Публичной библиотеке г. Рампура. Вывод С.Нафиси совпадает с мнением, высказанным Вахидом Дастигирди: "Поскольку в процессе работы мне стало ясно, что все эти списки переписаны один с другого и обращаться ко всем им нет нужды, то я отобрал только три списка из Алигарха, Дели и Рампура и добавил из других источников то, чего в них не встретилось"¹⁰.

С.Нафиси в отличие от Вахида Дастигирди, чей метод оценки и отбора стихотворений Низами он считает ошибочным, видел свою задачу в составлении сводного текста (не критического) II, в который вошли бы все зафиксированные под именем поэта стихи. Этую задачу С.Нафиси выполнил. Непосредственно сводному тексту дивана предшествует краткое описание источников, если они известны в рукописях, или указание на издание, если они были опубликованы¹². Разночтения не приводятся, составитель ограничивается только ссылкой на номера источников, в которых это стихотворение им обнаружено, а также указанием на наличие того или иного произведения в диванах других поэтов (последних насчитывается восемь)¹³. Таким образом, данное издание можно рассматривать только как ценный материал для последующего критического издания текста стихотворений Низами.

"Диван", собранный С.Нафиси, содержит с учетом дополнения 1998 байтов, которые распределяются по жанрам следующим образом:

⁷ См. выше, стр. 7, прим.1.

⁸ Ср. مسید نفیسی، حکیم نظامی گنجوی، ارمنان، سال ۵ (۱۳۰۳)، ص ۷۲۸-۶۱۶، ۵۸۰-۵۰۰، ۳۱۰-۳۰۴، ۲۷۳-۲۶۲، ۱۷۷-۱۷۴، ۷۷-۷۶.

⁹ Всего у С.Нафиси отмечено 38, но статья М.Т.Хаутсмы (см. стр. 7, прим.1, (2-3) вряд ли может считаться источником.

¹⁰ Нафиси, Диван, стр. 213.

¹¹ نسخه جامع آماده کنم (Нафиси, Диван, стр. 213).

¹² Там же, стр. 214-217.

¹³ Нафиси, Диван, стр. 218, 234, 255, 270, 285, 348, 349, 358.

17 касыд (603 байта), 196 газелей (1214 байтов), 8 хит^а и отдельные байты (45 байтов), 68 руба^и (136 байтов).

Выше отмечалось, что среди своих источников Вахид Даствирди указывает и "Сафина" Мухаммада 'Али Са'иба, которое он приобрел около 1930 г. Са'ид Нафиси, по всей видимости, не располагал списком этой антологии – в перечне источников она не названа. Хотя В.Даствирди в двенадцати случаях указывает на стихи Низами, извлеченные им из "Сафина", однако на основании этих ссылок мы не можем составить себе точное представление о количестве байтов Низами у Са'иба. Поэтому, учитывая интерес, который вызывается каждым дошедшем до нас стихотворением, связанным с именем Низами, а также то обстоятельство, что эти стихи отобрал и включил в свою антологию не просто любитель и ценитель поэзии, а пре-восходный поэт и тонкий знаток наследия своих предшественников, представляется целесообразным ознакомить с этими стихами более широкий круг исследователей.

Мухаммад 'Али ибн 'Абд ар-Рахим Са'иб¹⁴ родился ок.1010/1601 г. в Тебризе в семье купца, вскоре после рождения сына переехавшего в Исфахан по приказу 'Аббаса I (995-1038/1587-1629). Поэтому источники и расходятся в указании нисбы Са'иба, называя ее либо Табризи, либо Исфахани. Поэтическому мастерству он обучался у поэтов Шараф ад-дина Ҳасана Исфахани, имевшего литературное имя Шифа'и (ум. 1047/1637-38), и Рукин ад-дина Мас'уда Каши, носившего литературное имя Масих и известного также как Ҳаким Рукин (ум.1066/1656). Согласно сообщению Җахира Насрбади, Са'иб особенно любил стихи последнего и в его личной библиотеке насчитывалось десять списков дивана этого поэта¹⁵. Около 1037/

14 Сведения о Са'ибе приводятся во многих биографических и исторических источниках. Неполный перечень их (16) см.:

ع. خیامیون، فهرست سخنوار، تبریز، آباناه ۱۳۴۰، ص ۳۲۰ - ۳۲۱، ۱۳۴۰
Мы располагали шестью источниками, которые отмечены у Ҳайямпура, а также списком Музаккир ал-асхаб – тазкира, составленным в Средней Азии в 1112/1700 г. Мухаммадом-Бади' Малиҳа Самаркандин (фотокопией списка из собрания АН ТаджССР, хранящейся в Государственном Эрмитаже). Кроме того, были использованы также следующие труды:

شعر العجم یا تاریخ شعرا و ادبیات ایران "الیف شبیه"
نعمانی، جلد ۳، تهران، ۱۳۴۲، ص ۱۰۸-۱۱۷

صائب ز (далее - Шیبلي نعماں) تبریزی تاریخ محمد شهید خدائی، اینهن روایت فرماند ایران با افاد شوروی، ۱۳۲۰، ص ۱۳۲۰
ز (далее - شاکید نوراء) مسشهود، ۱۳۲۰

محمد خان تربیت، دانشنمندان آذربایجان، تهران، ۱۳۱۴، ص ۲۱۷-۲۲۶
(далее - Тарбият, Данишмандан).

تذکرة نصرآبادی تالیف میرزا محمد طاهر نصرآبادی اصفهانی ...
(далее - ناصرآبادی)، تهران، ۱۳۱۷، ص ۲۱۴

1628 г. Ҫā'ib выехал в Индию, совершив перед этим паломничество к "святым местам" в Мекку и Медину, а затем в Мешхед. При дворе Великих Моголов он приобрел большую известность и славу, и спустя шесть лет, около 1043/1633 г., он приехал в Иран, куда возвратился якобы по настоянию отца, проделавшего для этого путешествие в Индию.

В Иране он обосновался при дворе 'Аббаса II (1052-1077/1612-1666), который высоко ценил его поэтическое мастерство и даровал ему звание "царя поэтов". При Сулаймане (1077-1105/1666-1694) Ҫā'ib при дворе почти не бывал вследствие весьма прохладного отношения к нему шаха. Из Ирана он более не выезжал, но неоднократно предпринимал поездки по стране и посетил многие города и провинции страны. Умер Ҫā'ib в Исфахане в 1081/1670 г.¹⁶, могила его находится в саду принадлежавшего ему дома, она была определена в 1938 г.¹⁷.

Годы, проведенные в Индии, где поэт познакомился с другим укладом жизни и иным бытом, с богатой краской и разнообразием природой, с самобытной и незнакомой ему культурой, не прошли для него бесследно. Изысканность же и утонченность образов, замысловатость и манерность аллегорий и сравнений, которыми пользовались поэты, творившие при дворе Великих Моголов, не могли не оказать на творчество Ҫā'iba ощутимого влияния. Он уехал из Ирана молодым

¹⁶ Эту дату приводит в виде хронограммы (*Ҫā'ib wa fāt īāft*) младший современник поэта Мухаммад-Абрзаль Сархуш в сочинении "Калимат аш-шу'а'ра" (рук. ИВАН СССР, шифр В 112, л. 36б - см. Н.Д.М и к л у х о - М а к л а й, Описание таджикских и персидских рукописей Института народов Азии, вып.2, М., 1961, № 106). Другой современник Ҫā'iba, автор *тазкира* "Музаккир ал-асхāb" Мухаммад-Бади' Малиҳа, приводит иную дату - 1087/1676-77 г. (см. отмеченную выше фотокопию, стр. 349). Малиҳа, посетивший в 1090/1679-80 г. Исфахан, детально описал в своем труде могилу поэта и место, где она расположена, а также привел стихи, выбитые на камне. Несомненно, дату смерти он заимствовал из надписи на могильной плите. Это предположение подтверждается сообщениями, появившимися в 1938 г., в которых помимо стихов, приведенных еще Малиҳа, приводится и надпись. Следует отметить, что она не содержит ит указания на год смерти Ҫā'iba, в ней только фиксируется, что в месяце джумада I 1087/сентябрь-октябрь 1676 г. она была завершена Мухаммад-Салихом (غیرا شخص عبداً ملیح اول سنه ١٠٨٧ مطہر حد صدیع).

Таким образом, надпись не дает основания утверждать, что Ҫā'ib скончался в указанном году, вывод же направляется сам собой: в сентябре-октябре 1676 г. Ҫā'iba уже не было в живых.

¹⁷ عباد ادیب و غنیمہ اصفهان، قبر صایب تبریزی، ارمغان، سال ۱۹ (۱۳۱۷)، شیعه ۲۰۹-۲۷، ابراهیم متذکری، مقبرہ صایب تبریزی، ص ۲۶۱-۲۶؛ امیری فیروزکوهی، مکتوب، شیعه ۵-۶، ص ۳۲۸-۳۲۰.

В первых двух заметках приведена надпись, отмеченная в прим.16.

и талантливым поэтом-учеником, а возвратился зрелым поэтом со своей, присущей только ему манерой, в которой удачно сочетались особенности индийского стиля с канонами классической персидской поэзии. Именно это придает "газелям Са'иба особое изящество и плавность, отличающие его стихи от стихов других современных ему поэтов"¹⁸. Следует заметить, что уже в период своего ученичества Са'иб был подготовлен к восприятию индийского стиля поэзией своих учителей - Хакима Рукна и Шифа'я. Кроме того, этот стиль получил к тому времени распространение в Иране, и Са'иб, который вращался в поэтическом кругу Исфахана, естественно, был знаком с ним. "Диван" Са'иба¹⁹, главным образом стихи, которые были написаны через некоторое время после возвращения поэта из Индии, показывает, что, видимо, его не вполне удовлетворял тот полный излишней сложности, витиеватости и цветистости стиль, который развивали в своих стихах сначала "Урфи, а затем его последователь Назир. Он стоял "ближе к жизни, чем его современники"²⁰.

Тот же диван раскрывает нам поэтические симпатии поэта. Са'иба привлекало к себе творчество Джалаля ад-Дина Руми, Хафиза, Назира, Джалала Асира, Зухури, т.е. творчество классиков и наиболее ярких представителей индийского стиля. С особым уважением и любовью он относился к Хафизу.

Наследие поэта весьма велико и, по мнению Мухаммад-хана Тарбийата, составляет внушительную цифру - почти 300 тыс. бейтов²¹, из которых приблизительно половина приходится на газели, лучше всего удававшиеся поэту. Индийский историк персидской литературы Шиблү Ну'ман²² следующими словами открывает главу своего труда, посвященную Са'ибу: "Поэзия в Иране начинается с Рудаки и заканчивается на мирзе Са'ибе".

¹⁸ А.Г.Мирзоев, Сайдо Насафи и его место в истории таджикской литературы, Сталинабад, 1954, стр. 52.

¹⁹ کلیات صائب تبریزی از روی نسخه خطی که خود شاعر تصمیع نموده ۱۹۳۶ء (далее - Амирӣ Фирӯзқӯҳ, Куллийат).

²⁰ А.Г.Мирзоев, Сайдо Насафи..., стр. 158.

²¹ محمد علی قیمت، یکصفحه مختصر از قرن حاجی‌بیشتر، ارمغان، سال ۱۳۷۴-۱۳۷۱ (ش. ۵، ص. ۱-۲۱۲، ش. ۱۳۱). Видимо, число бейтов, написанных Са'ибом, завышено весьма основательно Мухаммадом Тарбийатом; большинство источников сходится на цифре 120-150 тысяч бейтов.

²² Шиблү Ну'ман, стр. 158.

Выше уже отмечалось, что Мұхаммад Ҫә'иб в своих путешествиях повидал многие страны и города. Он посетил Мекку и Медину; Кербелу, Неджеф, Конью и Стамбул; Герат, Кандахар и Кабул; Лахор, Акбарабад (Дели) и Бурханпур; Декан и Кашмир; Тебриз, Ардебиль, Казвин, Кум, Йезд, Кашан, Фарабабад, Мешхед, Нишапур и другие города Ирана. Повсюду он встречался с государственными деятелями и чиновниками, литераторами и поэтами, придворными и купцами, библиофилами и книготорговцами. По мере роста его известности и славы как поэта перед ним шире раскрывались двери частных библиотек и собраний, ему охотнее предоставляли возможность познакомиться с редкими списками ливайов и тазкира, с древними сборниками и альбомами. Ҫә'иб делал выписки из рукописей, записывал со слов самих поэтов их произведения или же произведения их учителей. Результатом этой работы явился альбом-антология "Сафина-ий Ҫә'иб", который он собирал в течение длительного времени²³ и который, видимо, пополнял до конца своей жизни. Сборник заключал в себе главным образом начальные (матла²⁴) и конечные (макта²⁴) байты многих полюбившихся ему газелей и касыд, а также рубаи, китса, отдельные стихотворения и фрагменты из меснави почти восьмисот поэтов, писавших на персидском языке, – со времени Рӯдакӣ до времени самого составителя. Всего в "Сафина" вошло около 25 тыс. байтов, в том числе 5 тыс. байтов избранных стихов Ҫә'иба. Естественно, что антология столь известного поэта и знатока поэзии предшественников привлекла внимание составителей тазкира, которые неоднократно обращались к нему. В качестве примера можно указать на "Тазкира" Ҭәхира Насрәбади и "Рийәз аш-шу'арә" Валиха Җәғистәни²⁵.

Судя по отдельным замечаниям в работах и статьях Шиблӣ Ну'манӣ²⁶, Ваҳид Даствирдӣ²⁷, Мұхаммад-хана Тарбиятата²⁸, Амирӣ Фирӯзқӯҳӣ²⁹ и Мұхаммад-Шахид Нӯра'ӣ³⁰, "Сафина" дошла до нас, по-

²³ Судя по цитатам, которые приводит Ҫә'иб из произведений своих современников, "Сафина" он начал собирать в 30-х годах ХУП в.; также ٣٣ (١٢٠)، مسالٰء وغمان، ص ١٢٠، سفینه، صایب،

²⁴ Последнего указывает Шиблӣ Ну'манӣ (стр. I68).

²⁵ Шиблӣ Ну'манӣ, стр. I68.

²⁶ Ваҳид Даствирдӣ, Ганджина, стр.I07; см. также стр. 8, прим. 4.

²⁷ Тарбият, дәнишмандан, стр.217; см. также стр. I3, прим.21.

²⁸ Амирӣ Фирӯзқӯҳӣ, Куллӣят, стр. 31-32.

²⁹ Шахид Нӯра'ӣ, стр. 54.

видимому, в трех списках. Один список, представляющий собой копию с автографа Ҫā'iba и переписанный в 1087/1676-77 г. Ӯрифом Табрīзī, личным каллиграфом и другом поэта, находился в личной библиотеке Ваҳīда Дастирдī; второй принадлежал Шиблī Ну'мānī; о третьем сообщает Назīr Aхmād³⁰. Дальнейшая судьба всех отмеченных списков нам неизвестна³¹.

Значение этого памятника хорошо понимал Ваҳīд Дастирдī, и на страницах журнала "Армагāн", в отделе "Произведения классиков", он время от времени публиковал редкие стихотворения персидских поэтов, извлеченные из "Сафина"³², среди которых им была опубликована и касыда Низāmī³³.

Еще один список этого редкого сочинения был недавно установлен в собрании персидских и таджикских рукописей Института востоковедения АН СССР³⁴. К сожалению, отсутствие начала и конца, наличие лакун несколько снижают его ценность. Список А 688 (старый шифр Nov 139) из коллекции, собранной в Бухаре в 1915 г. В.А.Ивановым, содержит свыше 12 500 байтов 509 поэтов – от современников Рӯдакī до современников Ҫā'iba. Рукопись переписана, видимо, в самом начале XVIII в. (во всяком случае, не позднее 13 джумада I 1136/28 января 1725 г. – см. приписку на л.84а) в Индии, судя по бумаге, почерку и внешнему оформлению, и имеет характерную для поэтических сборников форму альбома, размер которого по горизонтали превышает размер по вертикали. Текст писан индийским насталиком с элементами шекесте, в три колонки на странице, по восемнадцать строк (в среднем) в каждой, заключен в рамку из узкой полосы зеленого цвета; колонки разделяются линиями желтого цвета. 232 листа; размер листа

³⁰ N a z i g A h m a d, Notes..., № 99.

³¹ Издателю "Куллīyāt" Амīrī Fīrūzkhī известен только список Дастирдī (см.: А м ī r ī F ī r ū z k h ī, Куллīyāt, стр.31).

³² К сожалению, мы не располагали полным комплектом журнала, поэтому ниже следующий перечень может оказаться неполным:
امغان، سال ۱۱ (۱۳۰۹)، ش ۱۲، ص ۸۰۷-۸۰۹؛ سال ۱۲ (۱۳۱۰)، ش ۱، ص ۳۲۳-۳۲۴؛ ش ۲، ص ۲۷۱-۲۷۰، ۲۴۳-۲۴۲؛ ش ۳، ص ۳۹۲-۳۹۳؛ ش ۷، ص ۴۸۵-۴۸۶
ش ۴، ص ۴۱۴؛ ش ۶، ص ۴۷۱-۴۷۰؛ ش ۷، ص ۴۷۱-۴۷۰؛ ش ۸، ص ۵۰۴-۵۰۵؛ ش ۹، ص ۶۲۷-۶۲۶؛ ش ۱۰، ص ۶۸۹-۶۹۰؛ سال ۱۷ (۱۳۱۰)، ش ۱، ص ۷۱۷-۷۱۶؛ ش ۲، ص ۷۱۳-۷۱۲؛ ش ۳، ص ۷۰۵-۷۰۴؛ ش ۴، ص ۶۹۰-۶۸۹؛ ش ۵، ص ۶۷۱-۶۷۰؛ ش ۶، ص ۶۴۷-۶۴۶؛ ش ۷، ص ۶۲۷-۶۲۶؛ ش ۸، ص ۶۰۵-۶۰۴؛ ش ۹، ص ۵۷۱-۵۷۰؛ ش ۱۰، ص ۵۴۷-۵۴۶؛ ش ۱۱، ص ۵۱۷-۵۱۶؛ ش ۱۲، ص ۴۸۷-۴۸۶؛ ش ۱۳، ص ۴۵۷-۴۵۶؛ ش ۱۴، ص ۴۲۷-۴۲۶؛ ش ۱۵، ص ۴۰۷-۴۰۶؛ ش ۱۶، ص ۳۷۷-۳۷۶؛ ش ۱۷، ص ۳۴۷-۳۴۶؛ ش ۱۸، ص ۳۱۷-۳۱۶؛ ش ۱۹، ص ۲۸۷-۲۸۶؛ ش ۲۰، ص ۲۵۷-۲۵۶؛ ش ۲۱، ص ۲۲۷-۲۲۶؛ ش ۲۲، ص ۱۹۷-۱۹۶؛ ش ۲۳، ص ۱۶۷-۱۶۶؛ ش ۲۴، ص ۱۳۷-۱۳۶؛ ش ۲۵، ص ۱۰۷-۱۰۶؛ ش ۲۶، ص ۷۷۷-۷۷۶؛ ش ۲۷، ص ۴۷۷-۴۷۶؛ ش ۲۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۴۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۴۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۵۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۵۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۵۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۵۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۵۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۵۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۵۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۵۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۵۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۵۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۶۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۶۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۶۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۶۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۶۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۶۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۶۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۶۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۶۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۶۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۷۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۷۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۷۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۷۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۷۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۷۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۷۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۷۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۷۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۷۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۸۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۸۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۸۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۸۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۸۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۸۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۸۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۸۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۸۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۸۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۹۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۹۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۹۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۹۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۹۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۹۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۹۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۹۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۹۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۹۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۰۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۰۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۰۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۰۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۰۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۰۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۰۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۰۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۰۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۰۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۱۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۱۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۱۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۱۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۱۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۱۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۱۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۱۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۱۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۱۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۲۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۲۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۲۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۲۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۲۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۲۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۲۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۲۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۲۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۲۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۳۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۳۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۳۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۳۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۳۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۳۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۳۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۳۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۳۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۳۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۴۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۴۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۴۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۴۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۴۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۴۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۴۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۴۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۴۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۴۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۵۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۵۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۵۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۵۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۵۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۵۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۵۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۵۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۵۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۵۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۶۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۶۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۶۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۶۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۶۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۶۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۶۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۶۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۶۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۶۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۷۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۷۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۷۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۷۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۷۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۷۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۷۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۷۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۷۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۷۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۸۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۸۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۸۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۸۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۸۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۸۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۸۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۸۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۸۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۸۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۹۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۹۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۹۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۹۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۱۹۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۱۹۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۱۹۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۱۹۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۱۹۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۱۹۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۰۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۰۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۰۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۰۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۰۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۰۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۰۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۰۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۰۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۰۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۱۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۱۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۱۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۱۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۱۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۱۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۱۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۱۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۱۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۱۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۲۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۲۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۲۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۲۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۲۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۲۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۲۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۲۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۲۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۲۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۳۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۳۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۳۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۳۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۳۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۳۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۳۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۳۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۳۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۳۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۴۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۴۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۴۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۴۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۴۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۴۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۴۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۴۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۴۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۴۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۵۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۵۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۵۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۵۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۵۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۵۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۵۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۵۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۵۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۵۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۶۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۶۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۶۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۶۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۶۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۶۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۶۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۶۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۶۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۶۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۷۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۷۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۷۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۷۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۷۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۷۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۷۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۷۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۷۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۷۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۸۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۸۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۸۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۸۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۸۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۸۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۸۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۸۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۸۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۸۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۹۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۹۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۹۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۹۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۲۹۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۲۹۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۲۹۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۲۹۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۲۹۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۲۹۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۰۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۰۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۰۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۰۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۰۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۰۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۰۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۰۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۰۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۰۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۱۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۱۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۱۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۱۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۱۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۱۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۱۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۱۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۱۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۱۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۲۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۲۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۲۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۲۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۲۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۲۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۲۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۲۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۲۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۲۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۳۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۳۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۳۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۳۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۳۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۳۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۳۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۳۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۳۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۳۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۴۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۴۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۴۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۴۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۴۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۴۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۴۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۴۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۴۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۴۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۵۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۵۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۵۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۵۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۵۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۵۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۵۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۵۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۵۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۵۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۶۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۶۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۶۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۶۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۶۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۶۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۶۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۶۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۶۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۶۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۷۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۷۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۷۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۷۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۷۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۷۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۷۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۷۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۷۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۷۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۸۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۸۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۸۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۸۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۸۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۸۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۸۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۸۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۸۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۸۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۹۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۹۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۹۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۹۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۳۹۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۳۹۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۳۹۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۳۹۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۳۹۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۳۹۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۰۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۰۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۰۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۰۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۴۰۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۴۰۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۰۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۰۷، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۰۸، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۰۹، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۴۱۰، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۴۱۱، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۱۲، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۱۳، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۱۴، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۱۵، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۴۱۶، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۴۱۷، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۱۸، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۱۹، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۲۰، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۲۱، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۴۲۲، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۴۲۳، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۲۴، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۲۵، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۲۶، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۲۷، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۴۲۸، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۴۲۹، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۳۰، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۳۱، ص ۱۴۷-۱۴۶؛ ش ۴۳۲، ص ۱۱۷-۱۱۶؛ ش ۴۳۳، ص ۸۷۷-۸۷۶؛ ش ۴۳۴، ص ۵۷۷-۵۷۶؛ ش ۴۳۵، ص ۲۷۷-۲۷۶؛ ش ۴۳۶، ص ۱۷۷-۱۷۶؛ ش ۴۳۷، ص ۱

24 x 15 см, размер текста 19 x 11,5 см. Бумага сероватого оттенка, плотная, лощеная, индийского производства; чернила черные; переплет мягкой темно-коричневой кожи с неглубоким тиснением на внешних сторонах крышек: в центре — медальон, по обе стороны от него — по одной пальметте, по краю крышек — узоры. Пагинация европейская. Дефекты: нет начала и конца рукописи; лакуны после лл. I6, I7, 32, 41, 45, I66, I74, I95; рукопись плохо сшита, отдельные листы выпадают. Извлечения из произведений Низами занямают лл. 71а-87б, его стихотворения — лл. 84б-87б. В их число входят три касыды (две почти полные), одно рубаи³⁵ и фрагменты шестнадцати газелей — всего сто пятьдесят четыре байта, включая пять байтов газели, помещенной на полях л. 87б с указанием составителя на то, что она встречается в диване поэта Низары³⁵.

Следует подчеркнуть, что в наше м списке "Сафина" стихи Низами не расположены в алфавитном порядке рифм. Это обстоятельство дает некоторое основание полагать вопреки мнению, высказанному Вахидом Дастирди³⁶, что Са'иб не держал в руках дивана Низами и что скорее всего он обнаружил эти стихи в каких-то антологиях и выписал их оттуда. Кроме того, утверждать, что Са'иб располагал диваном Низами, исходя только из факта алфавитного порядка, в котором расположены извлечения из дивана, и ничем не подкрепляя столь серьезное положение, представляется поспешным. Не исключена возможность, что Са'иб и сам мог расположить эти извлечения в алфавитном порядке.

Автор этих строк неставил перед собой задачи попытаться дать критический текст стихотворений Низами. Иными словами, он не видел необходимости отразить в данном сообщении результаты проведенного сравнения с изданиями Дастирди и Нафиси. Цель, которую преследовал автор, состояла в том, чтобы дать специалистам материал для последующего критического издания лирики Низами.

По этой причине публикуемый ниже текст стихов дается строго по рукописи, без каких-либо комментариев и корректировок.

³⁵ Са'д ад-дин Низары Кухистани (645-720/1247-1321) — персидский поэт, придерживавшийся исмаилитских идей. Подробнее см.: ج. گ. بارادین، حکیم نزاری قهستان، فرهنگ ایران زمین، جلد ۱، دفتر ۲۰۲-۱۷۱، ۱۳۸۷.۲-۱.

³⁶ См. выше, стр. 8, прим. 4.

از خصائص شیخ نظامی

ل. 848

کاشکی بر سر ما جرخ سبکتر کشتن
کاسیا زود ترا فتد هر سبکتر کردد
حضر شو تا هد ز بغداد جهان کوچ کنی قدم تو بل این دجله اخضر کردد
تو خدا را شو اگر خود همه عالم دریاست بخدا کر سر موئی قدمت تر کردد

لـ
باتوبیده مکنیم حال تاه خویش را تا تو نصیحتی کنی چشم سیاه خویش را
سر زنش م مکن که تو شیفتند تراز من شوی کرنکرس در آینه روی چو ما خویش را
کر جه زبان عذر من لال شد از خجالت بر کرمت نوشته عذر کنایه خویش را

فی الغزل

ل. 85a

زخم جو بدل رسید دیده بر از خون چراست جون تو درون دلی نقش تو بیرون جراست
جهون بخرازوی عشق هردو برابر شدیم مهر تو کم میشود عشق من افزون جراست
من نه همان دوستم دشمنی کنون جراست بیشتر ک مریرا دوست ترک داشتی
بر همه خسته دلان داد کرسی کرده ای جون بنظامی رسید قصد کرکون جراست

لـ
که هر دو بر من مسکن حرام است در میانه و مسجد کدام است
ن در مسجد کند رانم کرندی ن در مسجد کند رانم کردی
میان مسجد و میانه راهیست بگوئید ای غریزان آن کدام است

لـ
اسیر و بسته این جرخ دون نیست کریمی کو که در عالم زبون نیست
درین نه حقه آثینه کون نیست عروسی بخت را کر زیوری هست

نظامی ترک دنیا کو همان کیم
که این کردم درین طاس نمکون نیست

غم خور یار که حق فریاد غم خواران رسد پار کار افتاده رایارسی همراه از باران رسد
دولت جاوید خواهی خیز و شب رازنده دار خفته نابینا بود دولت بر بیداران رسد

امی کسرم بخدمت شب بر شب استوارتر خدمت من بخشش تو روز به روز خوارتر
دوستی تو در جهان کرد بکام دشمن تو خجل از همه جهان من غرتو شرمسارتر
من بکنارت آمد من تو به میان نیامدی عمر شد و نمی شود خوس تو ساز کارتر

کر کند عمر وفا با تو و خائی بلکنم فرض خائی شده رانیز قضائی بلکنم
بو سنه میخواهم از آن لب توجع میخوائی کر صوابست بد و زند خطائی بلکنم

من بنده ندانم بتو سلطان جه فرستم جان نیست مرادر خور تو جان جه فرستم
میخواستم اس دوست که جان با تو فرستم شرمنده شدم زیره بگوان جه فرستم
از بهر خدا بند ده اسی خواجه عاقل من مور ضعیفیم برسیان جه فرستم
جون نیست جویی حاصل این سینه بیان من بنده خراج از ده ویران جه فرستم
عید آمد و من خسته جگل لاشه ولا غر خوران شدم از بهر تو قربان جه فرستم

دین ز درویشان طلب زیرا که شایان مقیم شرط باشد کنجهادر جاسی ویران داشتن

نکارینا دلس بزرسی فرسویں خوانی مکن چندین زبان من فروبستی زباندانی مکن چندین

رها کن تا باز ادی زمانی در تو می بینم
نم من دردم نه تو شخند نه بهانی مکن چندین
جو آن بد محست باز آمد سبک رو حاذ در بزم است
نظمی باده برگفت نه نگران جانی مکن چندین

روزم جو زلف تست دلهم جون دیان تو
از پهر سود خویش نخواهیم زیان تو

جانا بجان تو گدنیمی نشان تو
جان میدهیم به بوسه نمی باید مت خبر

عموم بگران آمد در عهد و وفای تو
هر چارک در لی بینم خواهیم زبرای تو

ل. 858
جون فنجه دلی دارم پرخون رخفاشی تو
هر چارک غمی بینی خواهیم زبرای من

دل ما را بیری بار دکر بیوندی
اینک اینک من و دل کرتو بدل خرسندی
توجوکل برخ هر ناکس و حسن یخنده

ند هم من به تو دل کرچه بت دلیندی
ملک جمشید ندارم که ز تو بوسه خرم
جون کلاب از تو بهران چمن می کیم

جه اند ر حلقة مردان نشستی
ز خود انصاف جستن هست بیداد
له سه بادست کر یکدل بجستی

تران دلا از خود پرستی
زیار انصاف جستن هست بیداد
خوری خونا به صد سال اند دین راه

له آرباعی آ

رخسار تو مشک است و سر زلف تو خون من جز بسیل نایم از عهد برون
رخ مشک ولی نامده در نافه هزار خون زلف ولی آمده از نافه برون

وله آقصیده آشیخ نظامی

هم جرس جنبید و هم در جنبش آمد کاروان
 کوچ کن زین خیل خانه سوسی دارالملک جان
 خود در اسی و ناله تو کاروان سالار است
 مونسی کن با جرس در حلقه زین کاروان
 تا بین در حلقه از دستبازی جاره نیست
 چون جرس من نال و می رو با امان و می امان
 در میان آشوب دارد زان همی نالد جرس
 حلقه باری از جده نالد کوتاهی دارد میان
 کر جرس معدود شد کز درد دل درد نفیر
 حلقه زان معدود تر کز بیدی دارد فغان
 جار حرف آمد جهان سویش بژرف اندر نگیر
 تا چهار انتست بینی از زمین تا آسمان
 دولت از دین جوی نز دنیا درین بستان که نیست
 بوسی يوسف با بخشش پیرهں با رغوان
 کر ز شهوت کم کنی در دین فرا ائی بس بخود
 هر چه خاکستر بود کم بیشتر باشد دخان
 شخنه ما داشت آنکه حرص در همسایه
 رستم ما زنده آنکه دیو در ما زند ران
 راه حکمت شو مک در جشم غیب او فتی
 غیب دان کردی ز حکمت کرنگردی عیب دان
 هم زمیں را با خلاقی نام موافق انتزاع
 هم قلک را با گواه نامناسب اقتران
 زین قولان این شوسی چون چنگ در قولان زنی

مهد قوان جوی کامد مهدی آخر زمان
 هر چه نز قوان طرازش بر فشنان ز آن آستین
 هر چه نز این بساطش پرنشان بر آستان
 چون در این موکب عماری دار قال الله شوی
 موکب اند رسایه قال رسول الله ران
 شرع در خدمت کرسی پیش تویی بند کمر
 رایکانی بندۀ راینده شواری رایکان
 موجکاه گفت است این کر بصرداری غسب
 خفتن اند رسوج اکردانی کرا دارد زیان
 چون در این لشتی نشستی روز و شب بر پایی باش
 گز سر پایی ایستادن رس آمد بادبان
 خاک راه شرع را کرس مرد هفت گنی
 پیشتر زان گن که گرد استخوان سرمه دان
 آدمی روئی ولی دیو و ملک همزوج تست л. 86 а
 صورتش فدا شوی امروز اکرداری نشان
 فرقها باشد میان آدمی و آن دمی
 گزید آهن نعل سازند وزید آهن سنان
 اصل هندو در سیا هی یک نسب دارد ولید
 هندوئی را در زیابی هندوئی را با سبان
 کربا زرق سود آری سر بر آری بر فلک
 ور ببر سرخ و زرد کوشی خاک پوشی چون خزان
 مشک نا مجموع باشد در پلاس آهه است
 چون پر اکنده شود پوشید هر یار و پر نیان
 در مروعه ای خاک آلوهه بنی روشنی
 پیر زن زان روئی کرد آتش بخاسته نهان
 خانقه دار فلک را کرد کسوت از رقست

تره و قوس جوین خالی نمی کرد زخوان
 دین بزر بالا نگیرد و اجنبست این موعظت
 بزینک فربنگ در در خورست این داستان
 زر ز بهمن بدل کردن نزیبی زردی بود
 کرت خورستند ای بزرگی خواه زر خود ز عفران
 از بخیلی همچنین ناید زرفدا کن زر فدا
 تا همه ساله چو زر هم پیر باشی هم جوان
 تاجنبیت کش تو باشی بر سر این نوبتی
 داغ سلطان کش بدل طوق خلیفه کش بجان
 چند ازین سلطان و سلطان از تو سلطان بندتر
 بندۀ او شوکه او شد صاحب سلطان نشان
 دست لطفی را کند آرسی بر سر یک زیر دست
 در سحد خورشید یابی در قیامت ساییان
 ظالمی کشم کن که جه فتوک عدالت بسته اند
 کرز تو عذری نماید ظالم را در کش عنان
 ظالمان را در قیامت خصم باشد مملکت
 شاعران را در فصاحت چاه باشد زرد بان
 نان کس مستان و آب خود بدرگ رعاقی
 تا فوشه باشیاطین خاندت هر زمان
 کره همه جلاب باشد آب جوسی کس محشر
 در همه تسییح باشد نقش نان کس نموان
 شیر همیت شو محور چز تسیب دست خویشن
 تا به تمحیر تو باشد و هش صحرا میهان
 ضعف خود من بین و دعوی توانائی مکن

اسی امیر نبنده بوده وی طبیب ناتوان
 جونکه آب دیده داری از خصیفی کان نیست
 عقد مردارید را بازیک بهتر ریسان
 پرده بردار از زمین نگرد جه باری میرود
 باعزمیان زمانه زیر پرده همزمان
 تابنجو من خاریایی در گلهه بزد هجد
 تابدا من خاک بینی بر سر نوشید وان
 اندرین غرفات روز همین بیند ازی سپر
 کر جه ما هی در مع پوشی جون کشف برگستان
 هم ز باز های این زراق کافر است آنی
 هار بر کافر خسید از ده بر کنجدان
 همین نگردی کود کانه کرد این مهد کنبد
 کاخ دیگی روست این داینه نامه ران

جون نترسم کامی مشعیه مهه بر [هم] میزند
 زانکه در بازوی او هم مهه بینی هم کمان
 هر جه دامن تا گریان دست باف خواه چکیست
 جمله را در آستین ز آستین را بر فشان

ج. 86 ۸

قرة العینی جرمی دانکه زمانه کور جشم
 کوری جشم زمانه خوشدم زین استخان
 منگران فضل راجز ناخن ناخن صباد
 کز چنین سک مردان باشد در بیخ این استخوان

کر جه اندر کنجه جون کنجهور محجم عاجزهم
 این قفس را بشکم آخر پرم زان میان
 تادرین خاکم بی آبی قناعت گرده ام

فصل ز آب دیده سازم شریت از آب دهان
 سیم را قیمت نخیزد تا بروز ناید ز سنگ
 لعل را بروز نباشد تا مدهون ناید ز کان
 چل کذشت از عمر بر خیز اسی نظامی کوشش کیر
 من نصیحت کرد مت باقی تو داشی باز و دان

له

ولد الزناست حاسد منم آنگه اختر ولد الزنکش آمد جو ستاره یانی
 در مجھوئه قدیم نوشته بود باسم شیخ نظامی
 بنایی رخ کردین کلزارم آزوست گشایی ایش که قند بخوارم آزوست
 یکدست چام باده یکدست زلف یار رقصی چنین میانه بازارم آزوست
 از تانگی فراق تو جانم بلب رسید یک بوسه زان دولعل شکر آزوست
 نوشین لبست که راحت جان نظامیست چون دستبوس شاه جهاندارم آزوست

ولد شیخ

درین هنر که ز بیوی خمیده شد کرم ز شاخهای بقا بعد ازین حد بهره بدم
 که تند باد حوا دش بریخت برک و برم نه سایه ایست ز تخلیم ز میوه کس را
 سپهر با قد خشم کشته می کند لحمد سیاض موسی ز کافور می دهد خبرم
 ز هانه مشک تر آمد پید و این عجیبت که نافه کشته عیان از سواد مستقرم
 دور شسته پر ز کهر بود در دهن ما را جفایی هرخ کستت و بریخت آن کهرم
 کهر بریخت ز در جم ستاره سان که دمید ز صوب مشرق هرمان ستاره سکون
 رسید روز به آخر جو جلد منکواهم کزین خواب بمجهوره فنا بپرم
 قدم خمید و سرم سوسی خاک مایل شد که در حدیقه عصمت نهال بارورم

که خون نشان شده جسم از تراویش جکرم
 ز پست گشتن بام وجود بر خطرم
 همین بود سبب آب کاید از بصرم
 مرآشند نیا به کسی ازان اثرم
 ز ضعف حال که بر خاطر کسی لذرم
 ز بیم تیر اجل رفتہ در پس سپریم
 از من خفیض به بشکسته است بال و پیم
 ز سنگ و زاله ابر بخت شکرم
 خمیده تکل قدم جون فشاشه شد تم
 که از همایت شمشیر مرک بر خدم
 بجهه دشک فشاشه که عازم سفرم
 بود محال کنیشن ز آسان درم
 که نه وقوف ز مقتیست ز خبر ز جرم
 بجهه که بجهه غروزنه شمع و ماه خورم
 میان مردم ازان روی مانده پیش سرم
 بیز مردم دهر جسان ساغر نشاط خورم
 که جز حیات نسازد قبل ما حضرم
 که طعم ز هر دهد شیر و شیره شدم
 خمیده کشت قدم که میکشد بیم
 که مفهیم شود اجزا همه از یکد کرم
 عجب نکرد باین حال سال مسحوم

رو ما شدم که نیلا یم بخون دامن
 نشست بر ف کران بر سرم زمی سفید
 ز قدر ای که برو بر ف باشد آب آید
 شدم ز ضعف بد انسان که گرچه مایه بخاک
 ز من کسی نکند یاد رانکه نتوانم
 کان صفت بد و تا شست قائم کم کوئی
 بسوسی اوچ فراغت جسان ننم برواز
 بیستان جهان ریخت میوه امید
 نهال جون ثرا فشانه راست کرد لیک
 سرم فروشید یکبار کم میان دو دوش

ل. 87۳

ز دیدم ضعیف از محبت احباب
 مقیم کوشش بیت المحن شدم که ز ضعف
 درین صحیفه ام آن هرف آخر کلمه
 بیاض را نکند غرق دیده ام ز سواد
 کنیشن هم و نکدم بجز کند کاری
 جین که از زه بد ستم قهاده از رعش
 بهمانیم آید اجل بد جاره کنم
 حلاوتی نبرد کام جان ز خوان حیات
 و داع صلیندم زندگ درین متول
 ز بسک رفته ام از کار هر نفس بیم است
 بافت و خیز جو انکشت حاسیم درد

کتاب خضر و دم عیسوی کند خود رم
 که رفت روز جوانی جو برق از نظرم
 بقد خشم شده در زیر پا ازان نکرم
 جه احتمال که برخاستن بود ظفرم
 بروز نقدر جوانی سپهر عشوه کرم
 زکوش بنده موسی سفید ساخت کرم
 بخشش عقل نمودار سور داند برم
 شکست جو هری آسمان بد کهرم
 که بدترست زهر عیب حالیا فرام
 بقدر حلقة نمودار هاله قرم
 کزین میان جه کشاید ز هم فتح صورم
 سپهر خشم شده بر پاس میزند تبرم
 که رفت از دل و دیده معانی و صورم
 ز من کناره کنند ارسقرا شود مقرم
 که دهر خشک کند بهر آتش سقرا
 ز نوک کلک قضاب صحیفه قدرا
 ولی جسد فضمانیست تابع قدرا
 ز هرچه آن کند در خیال ازان تبرم
 بود بفتری مفتی عقل خون هدم
 محیط جرخ بجوش آید از تف شرم
 ذکر نسازدم آب و هوای این کلسن
 جو ابر آب فشنام ز دیده از حیت
 فناد نقدر جوانی من زمن در راه
 جو سایه کر نکنم اعتقاد بر دیوار
 ز ملک خوشی آید نوید عیش ولی
 بافت و خیزد در ره فناده ام پی درق
 بزم سنگ حوادث پی شکستن قدر
 هنر هفتة ما زیر بخشش عیب طلب
 مرآ که هست دل از نور معرفت روشن
 هزار عقدہ بکارم فناد و پیدائیست
 پی فلندن نخل تقاضا بکلشن دهر
 خبر ز معنی و آگاهمیز صورت نیست
 کنایه کارم از آنسان که سانسان جمیع
 نهال خشم شده بوستان عصیانم
 بغیر حرف خطا نکته نشد ماقوم
 باتاب اشک نداشت توان سترداین حرف
 درین قضیه قضایاست حق بجانب ومن
 بجرم عیر تلف کرده کرگس کشدم
 اگر زبانه کشد آتش شراره من

[غزل]

خفتی جمالی اسی مه حبسن جه نام داری بجز خطی و خالی ز حبسن کدام داری

جیشی سفید نبود ختنی نمک ندارد تو سفیدی و بغاایت نمک خام داری
 جیشیست زنگ مریت ختنیست زنگ رویت تو میان آن دو کشور بینجا مقام داری
 جیشی منم که در تن همه سو ختنست خونم ختنی توئی که در تن همه سیم خام داری
 ز جیش سخن را کن ز ختن علم برآور که هزار چون نظامی جیشی علام داری
 این غزل را در دیوان نزاری قهستانی هم دیده شده

Под этой газелью приписка